

03: Principy udržitelného cestovního ruchu

MPR_UDCR 2022

Ing. Markéta Novotná, Ph.D.

Obsah přednášky

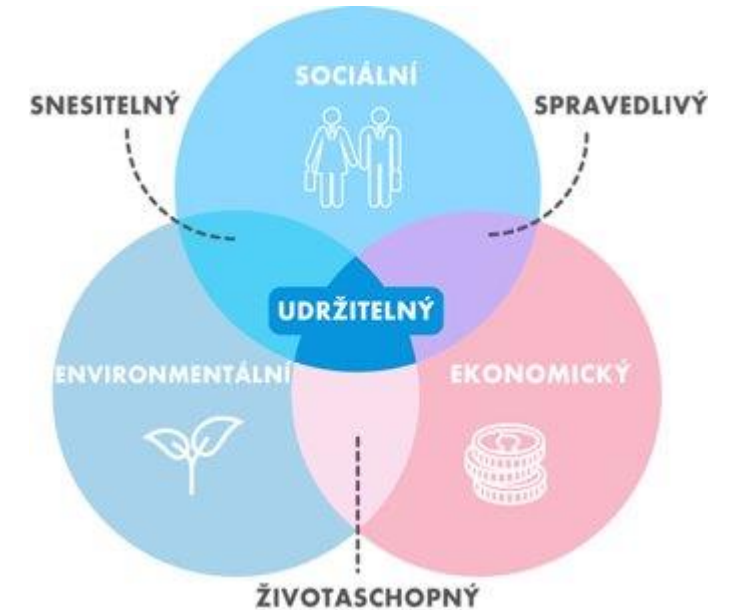
- Principy a koncept udržitelnosti
- Hlavní cíle udržitelného cestovního ruchu
- Mezinárodní organizace v kontextu udržitelnosti
- Projekty, iniciativy, kodexy, agendy

Udržitelný rozvoj – obecné pojetí

- *„Rozvoj, který uspokojuje současné potřeby bez ohrožení potřeb budoucích generací uspokojovat jejich vlastní potřeby.“*
 - „Zpráva Brundtlandové“ neboli studie „Our Common Future“
 - Světová komise Organizace spojených národů pro životní prostředí a rozvoj (1987)
 - 42. zasedání Valného shromáždění OSN
- Části:
 - kap. “Společné zájmy” týkající se soudobého socioekonomického kontextu
 - kap. “Společné úkoly” definuje kroky pro cestu k udržitelnému rozvoji
 - kap. “Společné snahy” zabývající se politickým kontextem a návrhy institucionálních a právních změn.

Udržitelný rozvoj a jeho znaky

- Rozvoj, který je:
 - ekonomicky, sociálně a environmentálně vyvážený
- Kroky vedoucí k jeho dosažení by měly být:
 - ekonomicky proveditelné,
 - sociálně žádoucí a
 - ekologicky životaschopné.
- Udržitelný rozvoj zachovává současným a budoucím generacím možnost uspokojovat jejich základní životní potřeby, zlepšuje kvalitu lidského života, zároveň však nesnižuje biodiverzitu, zachovává přirozené funkce ekosystémů.
- Pojem také obsahuje **procesy změn v chování lidské společnosti** k sobě samé i ke svému okolí, které vedou udržitelnému rozvoji společnosti.

Základní požadavek udržitelnosti – schéma 3P

TROJÍ PRINCIP

- Planet – ochrana životního prostředí, environmentální udržitelnost
- People – rozvoj společnosti, sociokulturní udržitelnost
- Profit – ekonomický růst a ekonomická udržitelnost

Přístupy k udržitelnému rozvoji

- **Nabídkový:** zachování kvality a struktury současné spotřeby a hledání úspor na straně produkce statků a služeb (internalizace negativních externalit a minimalizace negativních vlivů produkce na okolní prostředí)
- **Poptávkový:** omezení spotřeby statků a služeb (nutná změna preferencí a spotřebitelského chování)

Koncept udržitelného cestovního ruchu

- **Cestovní ruch** znehodnocuje vlastní kapitál – vytváří efekt turistické pasti
- Předmětem udržitelného rozvoje cestovního ruchu jsou **vlivy endogenní**
- **Tyto vlivy jsou spojené s rozvojem cestovního ruchu a mají negativní dopad na prostředí.**

Jedna z definic:

*„Rozvoj, který uspokojuje naplnění potřeb **současných návštěvníků a hostitelských oblastí** a zároveň neohrožuje potřeby budoucích generací uspokojovat jejich vlastní potřeby (neohrožuje příležitosti do budoucna, tj. ochraňuje neobnovitelné zdroje).“*

Další definice udržitelného cestovního ruchu

– Definice UNWTO (2004):

*„Pravidla pro udržitelný cestovní ruch a jeho řídicí praktiky jsou aplikovatelné na všechny **formy cestovního ruchu** ve všech **typech destinací** (turistických cílů) a to včetně masového cestovního ruchu a různých specifických segmentů. Principy udržitelnosti se vztahují k **environmentálním, ekonomickým a socio-kulturním** aspektům rozvoje cestovního ruchu a nezbytností je dosažení **vyváženého poměru všech těchto tří dimenzí** tak, aby bylo dosaženo **dlouhodobého** účinku“.*

Trvale udržitelný cestovní ruch? Permanent – persistent – sustainable tourism?

Multidisciplinarita a průřezovost cestovního ruchu / cestovní ruch v tom není sám

Teoretický přístup k problematice rozvoje cestovního ruchu

- Dramatický růst fenoménu cestovního ruchu v 60. letech (Hall a Jenkins, 1995)
- Počátek zájmu o problematiku „udržitelnosti rozvoje“ 1972 (Stockholmská konference OSN) jako reakce na důsledky neplánovitého masového, konzumně orientovaného rozvoje CR
- Hlavním politickým bodem se stal okolo roku 1973 v důsledku energetické krize vzhledem k plýtvání přírodními zdroji (Greuter, 2000)
- Postupné začleňování principů udržitelného plánování a řízení návštěvníků
- Primární dlouhodobým cílem politiky vytvoření konkurenceschopných destinací za splnění podmínky udržitelného rozvoje

Teoretický přístup k problematice rozvoje cestovního ruchu

Tabulka 1-1: Mezinárodní politika v cestovním ruchu od roku 1945

Období	Charakteristika
1945 - 1955	obnova ekonomik zničených válkou, usměrňování politik, poplatků, pokračování v regulacích zdravotnictví započatých po 2. světové válce, stabilizace měny
1955 - 1970	větší zásahy vlády do cestovního ruchu (obzvláště do marketingu) za účelem zvýšení příjmů z cestovního ruchu a rozvoje potenciálu cestovního ruchu
1970 - 1985	zapojení vlády a její zásahy se orientují na stranu nabídky, využití cestovního ruchu jako nástroje pro regionální rozvoj
1985 - 2000	pokračuje využití cestovního ruchu jako nástroje regionálního rozvoje, roste zaměření na environmentální témata, vládní zapojení se redukuje v oblasti nabídky, větší důraz na rozvoj a partnerství veřejného a soukromého sektoru, rozvoj řetězců podnikání v cestovním ruchu za účelem plnění záměrů politik
2000 - současnost	stejně trendy vývoje jako v minulém období, růst významu cestovního ruchu se stává politickou záležitostí, tvorba strategických partnerství mezi městy, prohloubení mezinárodní spolupráce

Pramen: Hall (1994, 2000a, 2005a), in Hall, Page (2006:322)

Tabulka 1-2: Vliv společenskopolitických změn

Období	Událost	Perspektivy	Hlavní politické body
1945	Poválečná obnova	Zaostalé struktury v hospodářství a cestovním ruchu	Otevření hranic pro obchod a cestování Podpora a strukturování růstu cestovního ruchu
1960	Období konjunktury	Masový cestovní ruch Poničení krajiny	Ochrana krajiny a životního prostředí
	Snaha rozvojových zemí o začlenění	Závislost států Migrační pohyb	Řízení socioekonomických efektů
	Kulturní revoluce	Kritika konzumního chování turistů	Odpovědnost a etika v cestovním ruchu
1973	Energetická krize	Plýtvání přírodními zdroji	Udržitelný rozvoj
1992	Skleníkový efekt	Znečišťování a nadměrná mobilita	
Současnost	Globalizace	Rostoucí konkurenční tlak na poskytovatele	Posílení konkurenceschopnosti destinací

Pramen: Greuter (2000:144)

Možnosti udržitelného cestovního ruchu

– Udržitelný cestovní ruch

- zelený,
- ekologický,
- postindustriální,
- měkký,
- alternativní,
- etický,

A dále: šetrný, ohleduplný, zodpovědný...

Znaky udržitelného cestovního ruchu

- respekt k přírodnímu prostředí, uznávání estetických hodnot krajiny, uchování biodiverzity
 - šetrné využívání zdrojů (zvláště neobnovitelných), které jsou klíčovým elementem rozvoje CR
 - malé měřítko, snaha o prostorovou disperzi
-
- soulad mezi hosty, hostitelskými komunitami, přírodním prostředím a cestovním ruchem
 - kontakt s místním obyvatelstvem a hlubší vazby, etické přistupování k místním komunitám
 - aktivní zapojení místních obyvatel do rozhodovacích procesů i do samotného odvětví
-
- rovnoměrné rozdělení nákladů i výnosů mezi hostitelskou komunitu a velké společnosti
 - dialog mezi jednotlivými stakeholdery
 - vysoká specifičnost nabízeného produktu
 - poskytování vzdělávání

Udržitelný přístup k cestovnímu ruchu

- Pozitivní přístup, který zamýšlí redukovat tření vytvořené složitými interakcemi mezi:
 - cestovním ruchem,
 - návštěvníky,
 - přírodním prostředím a
 - místním obyvatelstvem

Weak sustainability x strong sustainability

Prosazuje princip předběžné opatrnosti, předvídavého managementu a systematického monitoringu změn přírodního prostředí. Důraz je kladen na ochranu přírodních zdrojů.

2

1

Prosazuje nepřetržitý ekonomický rozvoj v sektoru cestovního ruchu a udržení dostatečné environmentální kvality destinace. Jedná se o produktově zaměřený přístup.

ekonomicky udržitelný přístup

1

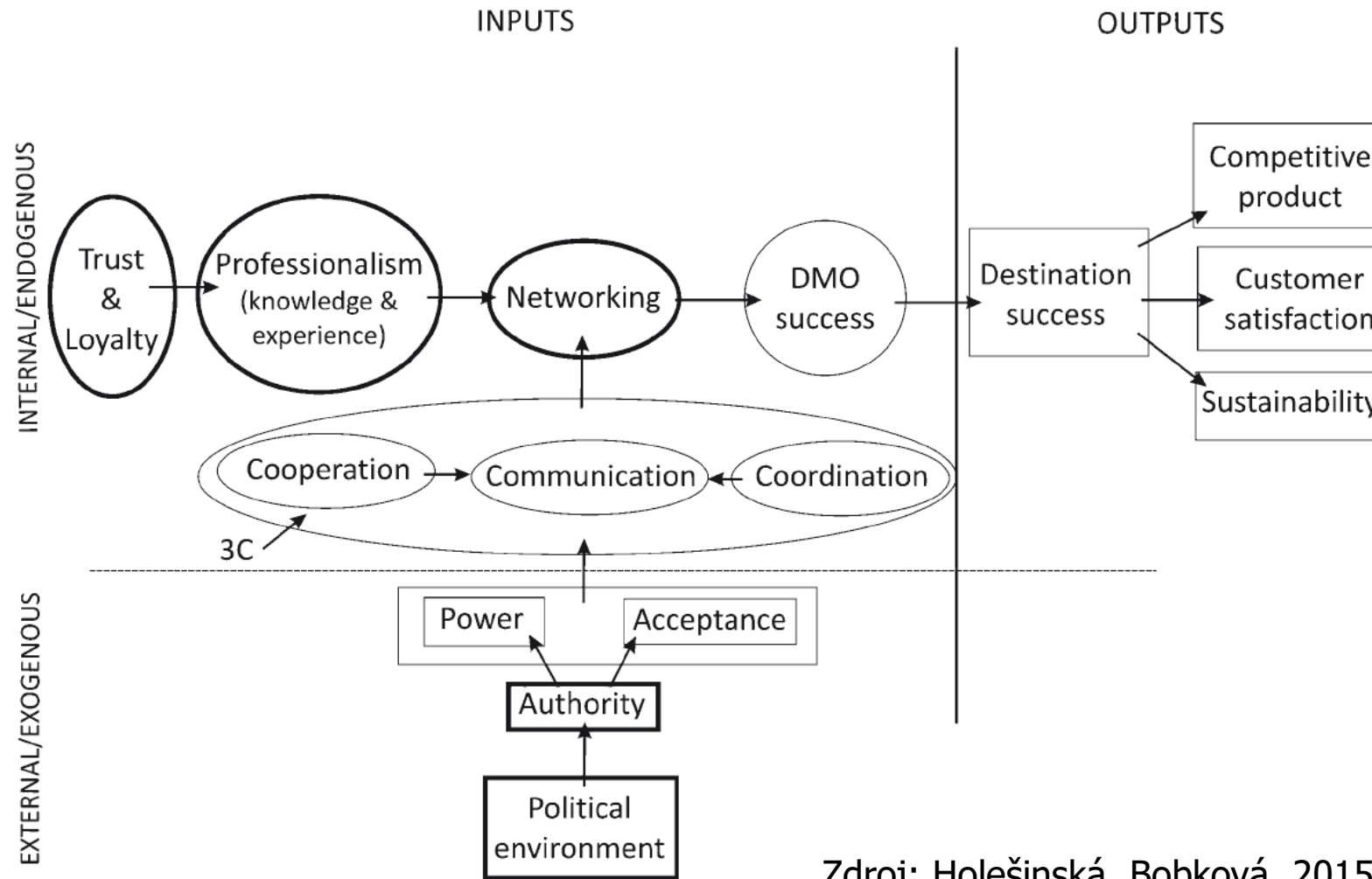
ekologicky udržitelný přístup

2

K zamyšlení

- Filozofický koncept – teorie a praxe?
- Jaké převáží zájmy na různých geografických úrovních?
- Shoda na společných zájmech, nebo konflikty mezi cestovním ruchem a ochranou přírody a krajiny?
- **Nutnost kvalifikované spolupráci jednotlivých aktérů!**
 - Princip 3K

Kvalifikovaná spolupráce a podmínky rozvoje

Zdroj: Holešinská, Bobková, 2015

Hlavní principy udržitelného cestovního ruchu

Zachování zdrojů

Budoucnost

Spravedlnost

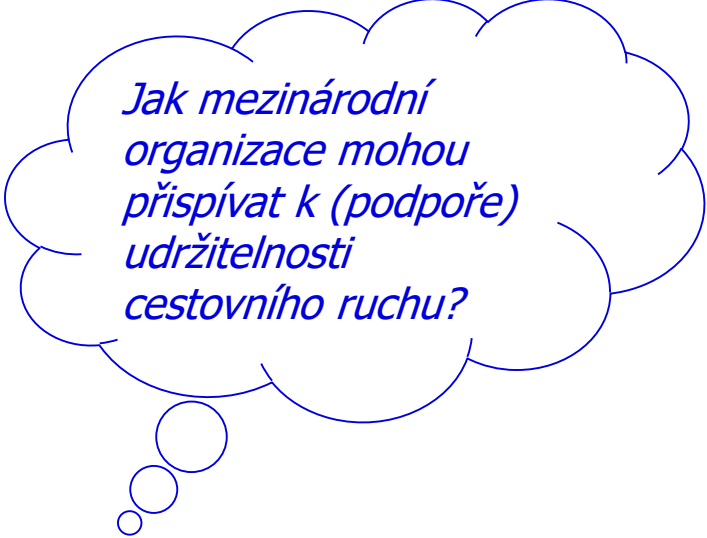
A další východiska:

- Ochrana životního prostředí
- Zachování biodiversity
- Respektování životního stylu místních
- Zachování životaschopné ekonomiky
- Zapojení aktérů cestovního ruchu

Institucionalizace udržitelného cestovního ruchu

aneb mezinárodní organizace a udržitelnost

- podpora udržitelného a dostupného cestovního ruchu
- ucelené statistiky, výzkumy a monitoring
- zvyšování podvědomí o dopadech cestovního ruchu
- diskuze o aktuálních/naléhavých problémech
- rozvíjení spolupráce, komunikace a sdílení informace
- prosazování úcty k lidským právům a právnímu řádu
- podpora vzdělávání, vědy a kultury
- vytváření specifických projektů a programů

Jak mezinárodní organizace mohou přispívat k (podpoře) udržitelnosti cestovního ruchu?

- Podpora udržitelného cestovního ruchu
 - Globální kodex etiky cestovního ruchu
 - Principy „responsible tourism“
- Vzdělávací a osvětová činnost
 - Povědomí o významu etického a konkurenceschopného cestovního ruchu
- Projekty
 - STEP – Sustainable Tourism Eliminating Poverty
 - Hotel Energy Solutions

Globální etický kodex

- ucelený soubor zásad/principů pro klíčové hráče v oblasti rozvoje cestovního ruchu
 - cílem je maximalizovat přínosy a zároveň minimalizovat potenciální negativní dopady
 - 1999, ve více než 40 jazycích

Article 1: Tourism's contribution to mutual understanding and respect between peoples and societies

Article 2: Tourism as a vehicle for individual and collective fulfilment

Article 3: Tourism, a factor of sustainable development

Article 4: Tourism, a user of the cultural heritage of mankind and contributor to its enhancement

Article 5: Tourism, a beneficial activity for host countries and communities

Article 6: Obligations of stakeholders in tourism development

Article 7: Right to tourism

Article 8: Liberty of tourist movements

Article 9: Rights of the workers and entrepreneurs in the tourism industry

Article 10: Implementation of the principles of the Global Code of Ethics for Tourism

Responsible tourism

- 2005: brožura The Responsible Tourist and Traveller
 - schváleno World Committee on Tourism Ethics
 - pro snazší porozumění principům etického kodexu
 - "Tips for a Responsible Traveller" (2017) u příležitosti International Year of Sustainable Tourism for Development
- 2015: projekt Responsible tourism (původně 13 španělských subjektů)
- 2016: publikace The tourism sector and the SDGs
 - Propagovat mezi podniky cestovního ruchu a profesními sdruženími etické principy a snahu o odpovědný a udržitelný cestovní ruch prostřednictvím sociální odpovědnosti podniků (CSR)

**SUPPORT
THE LOCAL
ECONOMY**

**BE A
RESPECTFUL
TRAVELLER**

**PROTECT OUR
PLANET**

**HONOUR
YOUR HOSTS
AND OUR
COMMON
HERITAGE**

**BE AN
INFORMED
TRAVELLER**

Hlavní cíle udržitelného cestovního ruchu

– UNWTO v roce 2013 definovalo 12 hlavních cílů:

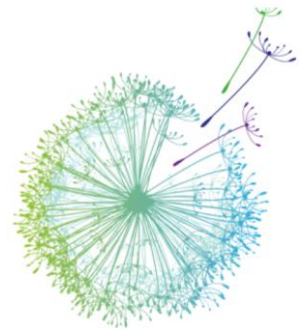
Hlavní cíle udržitelného cestovního ruchu	
Ekonomická zodpovědnost	Blahobyť společnosti
Místní prosperita	Kulturní bohatství
Kvalita zaměstnanosti	Fyzická integrita
Sociální vlastnictví	Biologická diverzita
Celková zkušenost návštěvníků	Výkonnost zdrojů
Lokální kontrola	Ochrana životního prostředí

OSN: 2030 Agenda for Sustainable Development

- OSN 2015: „Sustainable Development Goals (SDGs)“
- univerzální agenda zaměřující se na PEOPLE – PLANET – PROSPERITY (PROFIT)

International Year of Sustainable Tourism

- vyhlášen 70. Valným shromážděním v prosinci 2017 (A/RES/70/193)
- příležitost zvýšit povědomí o významu udržitelného cestovního ruchu
- podporovat změnu politik, obchodních praktik a chování spotřebitelů
- usilovat o udržitelnější cestovní ruch a přispět k cílům udržitelného rozvoje
- význam cestovního ruchu v 5 klíčových oblastech

Why Tourism?

**INCLUSIVE AND
SUSTAINABLE
ECONOMIC
GROWTH**

**SOCIAL
INCLUSIVENESS,
EMPLOYMENT AND
POVERTY
REDUCTION**

**RESOURCE
EFFICIENCY,
ENVIRONMENTAL
PROTECTION AND
CLIMATE CHANGE**

**CULTURAL VALUES,
DIVERSITY AND
HERITAGE**

**MUTUAL
UNDERSTANDING,
PEACE AND
SECURITY**

Animated Science. Episode 4.

- Zapojení do programu Agenda 21 (1996)
 - soulad rozvoje cestovního ruchu a vlivu na kulturní sociální a životní prostředí
- Udílení ceny Tourism for Tomorrow Awards
- Založení projektu udržitelného cestovního ruchu
 - The Green Globe
- dokument Blueprint for new Tourism (2003)

Agenda 21

- program Agenda 21 for the Travel and Tourism Industry:
 - (Towards Environmentally Sustainable Development)
 - Společně s UNWTO po Earth Summit, 1992, Rio de Janeiro
 - principy potvrzeny v roce 2002 na World Summit on Sustainable Development (WSSD), Johannesburg
 - 4 sekce, 350 stran
 - sociální a ekonomická dimenze
 - ochrana a řízení zdrojů pro rozvoj
 - posílení role hlavních skupin
 - způsoby implementace

Tourism for Tomorrow

- Projekt reflektující rostoucí význam cestovního ruchu
 - Řešení ekologických a sociálních problémů a nastavení rovnováhy mezi lidmi a planetou
 - Udělování ceny Tourism for Tomorrow Awards
 - V roce 2019: 15. výročí
 - bilance přibližně 2 450 žadatelů z více než 50 zemí
 - 186 finalistů a 62 vítězů, kteří prokázali ekonomické, environmentální a sociální a kulturní výhody z osvědčených postupů v oblasti udržitelného cestovního ruchu
 - Ocenění 2019 a propojení s cíli UNWTO ...

- Obecně sledování ekonomických, sociálních, environmentálních a mnohých dalších politik členských zemí – statistiky, rating, komparace

- [OECD Tourism Trends and Policies 2018](#)

- sdílení best practices a výměny názorů v rámci výborů a pracovních skupin

- Podpora udržitelného cestovního ruchu

- přehodnocení politiky cestovního ruchu pro udržitelný a sociálně inkluzivní růst

- ztotožnění se „Sustainable Development Goals (SDGs)“

- [Better Policies for 2030: An OECD Action Plan on the Sustainable Development Goals](#)

- **Measuring Distance to the SDG Targets**

UNESCO

- Projekty: šíření gramotnosti, odborné a školicí programy, mezinárodní vědní spolupráce, svoboda tisku, regionální a kulturní historické projekty, propagace kulturní různorodosti atd.
- Samozřejmostí je připojení k SDGs a snaha o implementaci

Education

UNESCO actively helped to frame the Education 2030 agenda which is encapsulated in SDG 4. The Incheon Declaration, adopted at the World Education Forum in Korea in May 2015, entrusted UNESCO to lead and coordinate Education 2030 through guidance and technical support within the overall SDG agenda. [Read more](#)

Natural Sciences

The new 2030 Agenda for Sustainable Development represents a significant step forward in the recognition of the contribution of Science, Technology and Innovation (STI) to sustainable development. [Read more](#)

Social and Human Sciences

UNESCO's Social and Human Sciences Programme aims to firmly entrench universal values and principles, such as global solidarity, inclusion, anti-discrimination, gender equality and accountability, in the implementation of the SDGs. [Read more](#)

UNESCO for Sustainable Cities

IMPLEMENTING
THE NEW
URBAN AGENDA

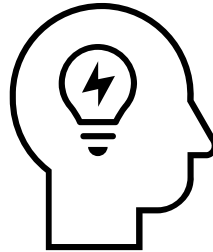
– Východiska:

- téměř 4 miliardy lidí žijí ve městech
- do roku 2050 se očekává nárůst o 2,5 miliardy (svět ze 70 % městský)
- snaha o posílení udržitelnosti měst – New Urban Agenda (2016)
 - Valné shromáždění (A/RES/71/256)
 - poradenství, technická pomoc, budování kapacit...
- interdisciplinární spolupráce mezi sektory a širokou sítí odborníků z celého světa

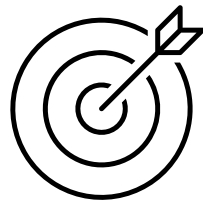
- Podpora spolupráce veřejného a soukromého sektoru
 - Témata: konkurenceschopnost, rovnost pohlaví, globální informační technologie
- Publikuje T&T Competitiveness index
- The Global Competitiveness Report
- iniciativy v oblasti udržitelnosti
 - Sustainability policy (2015 – stanovení 6 prioritních cílů)
 - Sustainability Strategy 2021 (21 akcí udržitelnosti)

Abychom mohli naplňovat principy udržitelnosti...

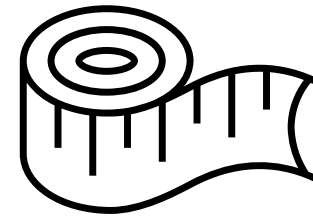
– musíme vědět...

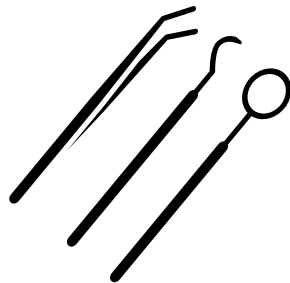
– Kde je problém?

Jak ho lze měřit?

– Jak ho máme řešit

SPOTŘEBA ENERGIE – MOJE STOPA

DOPRAVA

BYDLENÍ

ŽIVOTNÍ STYL

MOJE STOPA

<https://www.mojeco2.cz/>

S vlivy se seznámíme zase příště...